

Arif ABDULLAZADƏ

Novruzəli

Kimi nadandır dedi,
kimi də cahil,
Novruzəliyə.
Ürəyində, beynində
son sözünə sona qədər
Sədaqəti vardısı,
əmanətə xəyanəti bacarmırdısa,
onda bəs nadan niyə?
İnamı,
inamı yoxdu Novruzəlinin
poçt məmuruna,
bir də savadı yoxdu ki,
iki sözlə mətləb qansın, qandırısın
onun söz yağmuruna -
yoxsa heç nəyin üstə
məhbəsə sürülməzdi ki.
Bəlkə, inam olmayıb
Novruzəlidə
heç vaxt, heç kimə,
anadangəlmə?
Elə olsa,
eşşəyini ağasının həyətinə qoyub
gəlməzdi ki...

1981

Qurbanəli bəy

Bəzən yeri düşəndə,
niyyətinin gözündən,
hər addımda izindən qaçanlara,
söz verib sözündən qaçanlara
Qurbanəli bəy söyləyirlər
bu gün də.

Neyləsin ki,
doğru ilə yalan arasında
əl-qol atıb çarpışan.
Bir zamanda doğulmuşdu
Qurbanəli.
Zaman elə zamandı ki,
bir yaxasından doğru yapışmışdı,
birinə uzanmışdı yalan əli.
Neyləsin ki, Qurbanəli,
çoxundan əvvəl verdi bu yaxanı
naçalnikin əllərinə,
bir də onun sinəsi qar arvadının
bu vaxtadək görmədiyi
qızılı tellərinə.
Bir də lovğalığ adlı
sadiq ömür həmdəminə.
Bilmədi ki, o gündən də
düşdü başqa bir zamanın,
Ruzigarın çəminə.
Və bu yalan
yaxasından yapışıb
bircə anda
qaranlıq, pis qoxulu
axura fırlatdı
onu hamıdan əvvəl.

Arif Abdullazadə Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda kiçik elmi işçi (1962-1968), böyük elmi işçi (1968-1976), aparıcı elmi işçi (1976-1993), Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsində müdir vəzifəsində çalışmışdır (1993-2002).

Axurda yata-yata düşündü əvvəl-əvvəl,
yaxası yaman ilişibmiş dünən
Allahın yasaq bildiyi
qan köpüklü şəraba,
bir də o baş fırladan
çığaralı tütünə -
yazıq hardan biləydi ki,
onlardan da xeyli əvvəl
ilişibmiş -
boş başına əl çəkib
baş əyəndə,
"malades" söyləyəndə
O məclisin sabakına - itinə.

Usta Zeynal

Biganədi, laqeyddi usta Zeynal dedilər.
Özündən soruşsanız -
"Bunu bircə Allah bilər".
Nə iştahı küsərdi, nə eyni qaralardı
çuxasına, üz-gözüne
bir dünyanın çirkabı
ayaq açıb daraşsa,
əl-qoluyla bir anda
nəfəsi də tutulardı, amma
torpağına, semantinə, kəcinə
bircə damla kafir suyu qarışsa.
Nə vaxtın hökmündən qorxardı,
nə zamanın gərdişindən.
nə gərdişin gedişindən,
usta Zeynal.
Vaxtı Allah ixtiyarına buraxıb
müftə çörək yeyəndi də - dedilər,
ömrü boyu haram tikə yeməsə də
usta Zeynal.
Onu da dedilər ki,
sözlərini boş havada sıralayıb,
boşluqlara, gedər-gəlməz mənzillərə
buraxandı,
öz-özünə bircə yalan deməsə də
usta Zeynal.
Beləcə, yaşadı beşcə günlük
bu dünyalıq ömrünü
bir az inam, bir az şübhə
bir aş işıq, bir az zülmət arasında
usta Zeynal,
ancaq yaxşı bölə bildi özlüyündə
yer üstdəki insanların yerini də
cəhənnəmlə cənnət arasında
usta Zeynal.
Bircə sözlə, kim nə deyir-desin,
ev yıxanı olmamışdı
bu Quranlı, bu namazlı,
çoxlu-azlı dünyasında
usta Zeynal
heç vaxt, heç kimin.
Amma yazıq neyləsin ki,
bircə divarını da
hərə bilmədi Akopun
Allahından, icazəsiz, arxayın, əmin.

Şeyx Nəsrullah

Hara, kimlərin içinə,
ölü diriltmək adıyla
dirilər biçininə
getdiyini çox yaxşı,
yaxşı bilirdi
bizim Nəsrullah.
Bu səfəri ömür payı,
tale naxışı bilirdi
bizim Nəsrullah.
Ölüləri diriltməkçün
diriləri yaranışdan
ölümə məhkum olan
yerlərə getməlisən, -
bunu ki, anlamadın,

biz boğaz, bir qarından
yoğrulub xəlg olunan
həşəratlar dünyasında
əmmaməli dəlisən.
Amma neyləyəsən ki,
anadan kefli olan
iskəndərlər də vardı
bu səfərin ortasında,
sonunda,
az-az, tək-tük olsa da.
Nə yaxşı ki,
ondan daha az oxuyub
daha böyük mənsəb alan
mirbağırılar da vardı,
kraxmaldan yaxa tutan
canlı kötük olsa da.
Vallah-billah, ağıllıydı,
hal əhliydi, Nəsrullah -
Cücə-plov yeməsə də,
doqquz yaşlı cücelərin
arasında keçirdiyi gecələrin
səfasını bilirdi,
o dünyanın cənnətini
bu dünyanın ölüləri arasında
qamarlayıb ömrə qatmaq
özü də bir elmdi,
başqa həyat Nəsrullahçün
açıq-aşkar ölümdü, -
öldümdənsə çox qorxurdu,
bilirdi ki,
əgər ölsə,
öldürdüyü, diriltmeyi
bu ölülər arasında
əl-qol atıb qərq olacaq,
itəcək,
onu kim dirildəcək?!

İskəndər

Axı harasına kefli dedilər
bu İskəndərin,
vallah, bilmirəm.
Heç özü də bilmirdi,
onu kağız üstündə yaradanı da
bəlkə, bilmirdi?
Bəlkə, elə
bilə-bilə dəyişmişdi
hər ikisi adını da -
İskəndər Kefli olmuşdu,
yaradanı Nəsrəddin molla,
Bəlkə, elə hər ikisi -
kəndir salıb çıxarmaqçün
ürəklərin, beyinlərin dibindən
əsl sözü, həqiqəti
bu minvalla?
Bu sözlərmə tikə-tikə
zamanların
dünya görmüş alınının
qırışına çəkə-çəkə,
ölüləri dirilərdən çox olan
bu dünyanın Şərq üzündə
hər gün gördüklərini
dolu bir şüşə kimi
başına çəkə-çəkə,
günlərin bir günündə
sərxoş oldu büsbütün,
nə az, nə çox,
ən azı bir ömürlük,
bizim İskəndər.
Oğulsansa indi onu
bu sərxoşluq səfərindən geri döndər.
Elə sərxoş olmuşdu ki,
o zamandan
təkcə içəndən-içənə ayılırdı,
o da deyildi tamam,
hər içəndə bir az başı düzəlirdi
İskəndərin, vəssalam.
Bir yandan da bu Nəsrullah.

Sən dünyanın işinə bax, ay Allah, -
əgər ölü dirilərsə,
niyə sərxoş bir şüşədən ayılmasın?!
Əgər ölü dirilərsə,
niyə fəlcıdan Allah,
niyə bir çeşmədən çay,
bir çıraqdan ay olmasın?!
Bəlkə, elə ona görə
haqlıydı Nəsrullah da -
onun ayaq basdığı
İskəndərli, İskəndərsiz
bu yerlərdə
dirilərin yerləri
dünyaya yeni gələn
ölülərlə dolmalıydı,
ayıqları köpəklikdən sərxoş olub sərxoş
qalan
bir diyarın keflisi də
bu dünyaya kefli gəlib ayıq gedən
İskəndər olmalıydı...

Hacı Həsən Ağa

"Heç ölü də dirilərmə?".
Dumanlı bir şəkk içində
qıvrılırdı Hacı Həsən.
O dünyalıq bir günahdan, -
qardaşı Fətullahdan
məktub aldığı gündən
"Heç ölü də dirilərmə?"
Lənət sənə dəli şeytan.
Şeyxlərə şəkk edənin
Allah özü o dünyalıq cənnətinə
şəkklə baxar,
qıl körpüdən itələyib,
cəhənnəmə özü yaxar.
Bir yandan da,
özü yaşlı şeyxə zənən göndərilən
doqquz yaşlı qızı Nazlı, -
dili sözlü, sözü duzlu,
uşaq qəlblə, körpə gözlü...
Bu şəkk ilə, bu dərd ilə
ömrü ağır bir yük kimi
öz arxanca çəkməkdənsə,
yer yarılısın, get yerə gir,
aman Allah, bir ölüm ver!
Ölməyi də müşkül idi,
ürəyinin lap dibindən axan sözlər
ilişirdi boğazında,
qovrulurdu yanan dildə -
şəkk etsə də
qorxurdu ki,
bu gün ölsə,
sabah onu Şeyx Nəsrullah
yenə gəlib dirildə.

Molla Abbas

- Vallah, billah, ay camaat,
dəli yığıncasına düşmüşük.
dünyanın asanını - xoş sözü, xoş ülfəti
səmalarda gecə-gündüz sayrışan
ulduz adlı dünyaların
əllərinə buraxıb,
çətindən yapışmışıq -
ömrü boyu didişmişik, söyüşmüşük.
Söyüşmüşük içimizdə,
Üzümüzdə gülə-gülə,
Söyüşmüşük bu zalim dövrən ilə,
biz söymüşük, o qarğıyıb bəxtimizi,
biz söymüşük, o qarğıyıb
ağlımıza layiq olan
abad taci-təxtimizi.
Axır gəlib bu dövrənin
yaxasından yapışmışıq,
eybəcər sifətilə üz-üzə dayanmışıq,
bunca dəli ağıllılar içində
 oynayıb gülə-gülə,
bilə-bilə ağlımızı danmışıq.
Bu dəlilər sürüsündən
hər gün kötək yeyə-yeyə,
ömrümüzə, bəxtimizə, bir dünyaya
söyə-söyə
dolaşırıq səhralardan döşəməli,
səmalardan tavanlı,
üfunətdən havalı
bu boz dəlixanada.

Vallah, billah, ay camaat, bu adamlar
dəli doğulublar anadan.
Yaxın gəlin,
söz dinləyin.
sonra deyin
axı necə yaşayaq,
dünyasını bir tümənə sata bilən.
üzünə milçək qonmasa,
ömrü boyu yata bilən,
cəsədləri soyumamış qardaşların
arvadına,
başqasının bir ömürlük muradına
göz dikənlər arasında,
gözlərini qaşının,
sifətini saqqalının
altında gizlədə
bu günəşsiz zülmətlər,
dəvələri yolda qoyan
bu günlər arasında?!
Hələ bunlar azmış kimi,
bu dəlilər
Adlarını bizə qoyub
üstümüzə qısnadırlar dünyanı,
adımıza bağlanır
adlarına qoşulası
neçə-neçə nağıllar, əfsanələr,
indi bizə yol göstərin,
deyin görək,
hara qaçaq bu dəlilərin əlindən
biz divanələr?!

Anamın kitabı

Bu kitabda
oxumalı sözlərdən çox
anlamalı, düşünməli şeylər vardı,
anlamağı, düşünməyi
öz qanıyla yoğuranlar
bu kitabı gözü bağlı,
dili bağlı oxuyardı.
Ömrün cavan illərinin
aylarını, günlərini
günçıxanın, günbatanın
yaxın-uzaq yollarına səpələmək
bu kitabda ilk addımdı,
son yerləşdi,
ana südlü dilimizin ağ üzünə
qatı rəngli söz ələmək
bu kitabın son sözünə
dal qapıdan bir girişdi.
Bu kitabda oxumalı nələr varsa,
ilk addımla, son yerişin,
ilk mənzillə son girişin arasından
keçib gedən yollardadı,
əsl mətləblər də ordadı,
təriqətlər də ordadı,
həqiqətlər də ordadı...
Torpaq üzlü, bar qoxulu bir bağban da.
adını da yaza bilməz bir çoban da
ürəyini tel-tel edib
bu yollardan keçirmişsə,
harda olsa, hara düşsə,
bu kitabın işığına sığınacaq,
bu kitabdan söz anacaq, səs anacaq:
- Əsrlərin daş üzünü görə-görə
bu günümə gəlib çıxan adətlərin
nəfəsinə nəfəs qatma.
öz belindən axıb gələn hissələrə
yad nidalı həvəs qatma,
öz belindən axıb gələn hissələrə
yad nidalı həvəs qatma,
insanların hamısının
diş-dodağı, dili varsa,
hər dilin də öz sözü var bu dünyada,
sözü sözə qata-qata dil yaratma,
bu gününün əllərindən tuta-tuta,
sabahların işığına
ürəyini, marağını addım-addım ata-ata,
hər dönüşdə ayaq saxla,
geriyə bax,
özünə dön, sözünə dön,
izinə iz düşsə qorxma.
təki özün
zaman-zaman izinə dön. -
Bir ananın ürəyindən baxışına
axıb gələn bu sözlərdən
yurdumuzda zaman-zaman
neçə-neçə üfüq yandı, dan işardı,
anamın ağ kitabında inci kimi sıralanan
süd qorxulu kəlmələr də
bu dünyanın belə-belə
işlərindən danışdı...